Ar tokių priemonių patvirtinimas lems mažmenos sektoriaus nuostolius? Ne.
Mažmenos sektorius visoje Europoje skirtingas, todėl tokius tvirtinimus sunku pagrįsti. Daugelis mažmenininkų parduoda ne vien tabako gaminius. Be to, rūkančiųjų skaičius daugelyje Europos šalių per pastaruosius dešimtmečius mažėjo, o parduotuvės prie to prisitaikė. Galiausiai tyrimais įrodyta, kad mažiau išleidę rūkymui, žmonės tuos pinigus skiria kitiems gaminiams [18].

Ar didelių vaizdinių įspėjimų ir paprastos standartinės pakuotės taikymas pažeidžia tarptautines intelektinės nuosavybės teises? Ne.
Tabako pramonė teigia, kad patvirtinus paprastos standartinės pakuotės priemonę, bus pažeistos intelektinės nuosavybės teisės normos, todėl prasidės daug kainuosiantys bylinėjimaisi. Vis dėlto šios priemonės atitinka tarptautinės intelektinės nuosavybės teisės normas (pvz., Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS)) ir ES teisę [19]. Pagrindinė intelektinės nuosavybės teisės paskirtis – neleisti naudoti prekės ženklo asmeniui, kuriam šis ženklas nepriklauso [20]. Jei bus priimtos priemonės, pagal kurias bus įvesta paprasta standartinė pakuotė, prekių ženklų savininkai vis dar turės savo prekės ženklus ir bus apsaugoti nuo neleistino jų naudojimo. Paprastos standartinės pakuotės priemonėmis bus kontroliuojamas tik logotipų arba spalvų naudojimas, saugant visuomenės interesus ir sveikatą, o tai leidžiama tiek pagal tarptautinę intelektinės nuosavybės teisę [21,22], tiek pagal ES teisę [23].

Tai patvirtinta ir Punta del Estės deklaracija, kurią 2010 m. lapkritį vienbalsiai priėmė TKPK šalys per ketvirtąją konferenciją (COP4) ir kurioje teigiama, kad šalys gali priimti priemones, apsaugančias visuomenės sveikatą, taip pat kontroliuoti intelektinės nuosavybės teisių taikymą pagal nacionalinę visuomenės sveikatos politiką, jeigu šios priemonės neprieštarauja TRIPS sutarčiai [24]. Kadangi paprastos standartinės pakuotės priemonės atitiks TRIPS sutartį ir jomis bus siekiama apsaugoti visuomenės sveikatą, tokios priemonės bus teisiškai tinkamos ir gali būti priimtos.

Ar taikant didelius vaizdinius įspėjimus ir paprastas standartines pakuotes pažeidžiamos tarptautinių prekybos sutarčių nuostatos? Ne.
Tokios priemonės atitinka Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) nustatytas tarptautinės prekybos taisykles. Jos iš tiesų atitinka visuomenės sveikatos išimtims taikomus reikalavimus, numatytus tiek PPO bendrajame susitarime dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT), tiek PPO susitarime dėl techninių kliūčių prekyboje (TBT)[25].

Kiek ES ir valstybėms narėms kainuos privalomų vaizdinių įspėjimų ir paprastų standartinių pakuočių priemonių įvedimas? Nieko.
ES ir valstybės narės, diegdamos šias priemones, nepatirs jokių išlaidų. Visas išlaidas padengs tabako pramonė. Taigi tai labai ekonomiškos priemonės, nieko nekainuosiančios mokesčių mokėtojams. Tabako bendrovės tvirtina, kad išlaidos bus pernelyg didelės, tačiau jos nuolat keičia savo pakuočių dizainą, tad šis argumentas niekinis.

Kaip vyksta TGD peržiūra?
2012 m. gruodžio 19 d., Europos Komisija priėmė pasiūlymą persvarstyti Europos Sąjungos Tabako gaminių direktyvą (2001/37/EC). Tada pasiūlymui bus taikoma bendro sprendimo procedūra (jį nagrinės ir tvirtins Europos Parlamentas ir Taryba). Peržiūrėta TGD turėtų būti priimta iki 2014 m.[26]

Ko gali imtis Europos Komisija, kad užtikrintų veiksmingą 11 ir 13 straipsnių ir jų gairių įgyvendinimą ES lygmeniu?
Komisija turi įgaliojimus įtraukti privalomus vaizdinius įspėjimus ir paprastas standartines pakuotes į savo pasiūlymą dėl TGD peržiūros. Savo ruožtu, Europos Sąjunga yra TKPK šalis. Taigi Komisija turėtų užtikrinti, kad jos priimtas pasiūlymas atitiktų ES, kaip Sutartį ir jos gaires patvirtinusios šalies, įsipareigojimus ir pačią pažangiausią pasaulio tabako kontrolės politiką.

Ko gali imtis Europos Parlamentas, kad užtikrintų veiksmingą 11 ir 13 straipsnių ir jų gairių įgyvendinimą ES lygmeniu?
Europos Parlamentas, kaip tiesiogiai renkama ES institucija, ir jo nariai turėtų priminti vyriausybėms ir jas raginti veiksmingai taikyti 11 ir 13 straipsnius bei jų įgyvendinimo gaires visų ES piliečių vardu, turint omenyje tai, kad visuomenė labai aiškiai pasisako už privalomų vaizdinių įspėjimų priemones ir paprastą standartinę pakuotę. Parlamentas atliks lemiamą vaidmenį priimant Komisijos pasiūlymą dėl TGD peržiūros. Todėl labai svarbu, kad šių priemonių priėmimą aktyviai palaikytų Parlamento nariai.

Ko gali imtis valstybės narės, kad užtikrintų veiksmingą 11 ir 13 straipsnių ir jų gairių įgyvendinimą ES lygmeniu?
Siekdamos užtikrinti 11 ir 13 straipsnių ir jų įgyvendinimo gairių taikymą ES lygmeniu, valstybės narės turi remti privalomų vaizdinių įspėjimų ir paprastų standartinių pakuočių priėmimą visoje ES. Valstybės narės taip pat gali turėti įtakos procesui, t. y., jos gali patvirtinti vaizdinių įspėjimų priemones nacionaliniu lygmeniu. Taip būtų netiesiogiai palaikomas jų patvirtinimas ES lygmeniu. Galiausiai Prancūzija [27], Suomija [28], Belgija [29] ir Jungtinė Karalystė [30] jau išreiškė savo pritarimą paprastai standartinei pakuotei, o tai ES aiškiai parodo, kad tokios priemonės sulauks pritarimo, jei bus priimtos ES lygmeniu.

The **Smoke Free Partnership** (SFP) yra organizuota, nepriklausoma ir lanksti European Respiratory Society, Cancer Research UK ir the European Heart Network partnerystė. SFP tikslas – remti tabako kontrolės politiką ir jos tyrimus ES ir nacionaliniame lygmenyje, bendradarbiaujant su kitomis ES sveikatos organizacijomis ir ES tabako kontrolės tinklais.

Šis dokumentas sukurtas naudojantis World Lung Foundation suteiktomis lėšomis. Šio dokumento turinys yra autorių atsakomybė ir negali būti priskiriamas International Union Against Tuberculosis and Lung Disease (The Union), nei donorų..

Rengėjas: *Céline Brassart*
Redaktoriai: *Archie Turnbull, Jean King, Susanne Logstrup, Fiona Godfrey, Robert Cunnigham, Florence Berteletti Kemp and Sam Villiers.*

Smokefree Partnership
49-51 rue du Treves, 1040 Brussels, Tel: +32 2 238 53 63
www.smokefreepartnership.eu

21 Žr. Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba, 8.1 ir 20 straipsnius.
22 McGrady B., *TRIPS ir prekių ženklai: tabako atvejis*, Pasaulio prekybos apžvalga (2004 m.), p. 69.
23 *Nr. C-491-01 R. (dėl „British American Tobacco (Investments) Ltd." paraiškos) prieš Sveikatos ministrą*, 2002 m. gruodžio 10 d.
24 Punta del Estės deklaracijos 4 straipsnis dėl PPO TKPK įgyvendinimo, 2010 m. lapkričio 19 d.
25 Žr. GATT XX(b) straipsnį ir *Thailand – Restrictions on Importation of and Internal Taxes on Cigarettes*, specialistų grupės ataskaitos, patvirtintos 1990 m. lapkričio 7 d. (BISD 37S/2000), 21–35 dalis.
26 Žr. Kovos su rūkymu partnerystės informaciją *(Smoke Free Partnership) Briefing on the Revision of the TPD*, skelbtą http://www.smokefreepartnership.eu/IMG/pdf/Briefing_on_the_Revision_of_the_2001_Tobacco_Products_Directive.pdf
27 2010 m. gruodžio 10 d., *Proposition de Loi No. 3005 Proposition de loi visant à l'instauration d'un paquet de cigarettes neutre et standardisé (Įstatymo projektas, siekiantis nustatyti paprastą, standartizuotą cigarečių pakuotę).*
28 Suomijos Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija, „Ministrė Risikko perdavė laišką dėl paprastos tabako gaminių pakuotės už sveikatos reikalus atsakingam ES Komisijos nariui", 2009 m. spalio 12 d. (spaudos pranešimas), http://www.stm.fi/en/pressreleases/webnews/view/1524699#en
29 Le 19 avril 2011 *Proposition de loi modifiant la loi du 24 janvier 1977 relative à la protection de la santé des consommateurs en ce qui concerne les denrées alimentaires et les autres produits et visant à l'instauration d'un paquet de cigarettes neutre* (2011 m. balandžio 19 d. Įstatymo projektas dėl 1977 m. sausio 24 d. įstatymo dėl vartotojų sveikatos apsaugos maisto ir kitų gaminių atžvilgiu pakeitimo ir paprastos cigarečių pakuotės nustatymo).
30 2011 m. kovo 9 d., *Sveika gyvensena – sveiki žmonės. Angljos tabako kontrolės planas*, p. 22, http://www.dh.gov.uk/prod_consum_dh/groups/dh_digitalassets/documents/digitalasset/dh_124960.pdf

design & production: www.inextremis.be

Dėmesio centre tabako gaminių ženklinimas ir pakuotės

TKPK 11 ir 13 straipsniai

SAUSIS 2013

Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (TKPK) 11 ir 13 straipsnių ir jų įgyvendinimo gairių taikymas peržiūrint 2001 m. Tabako gaminių direktyvą

Apsilankykite šioje svetainėje
www.smokefreepartnership.eu

Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (TKPK) 11 ir 13 straipsniai

PAKUOTĖS SUKURTOS SUVILIOTI VAIKAMS IR MOTERIMS

PAKELIS IŠ AIRIJOS

PAKELIS IŠ VOKIETIJOS, SKIRTAS PASAULIO TAURĖI

PAKELIS SU POEMA, VOKIETIJA

Kas yra Pasaulio sveikatos organizacijos Tabako kontrolės pagrindų konvencija (TKPK)?
TKPK yra pirmoji pasaulyje tarptautinė visuomenės sveikatos sutartis. Ja siekiama apsaugoti dabarties ir ateities kartas nuo žalingų tabako vartojimo ir buvimo tabako dūmuose pasekmių sveikatai ir aplinkai, taip pat žalingų socialinių ir ekonominių padarinių, priimant įrodymais pagrįstą politiką ir teisiškai privalomus įpareigojimus. Sutartį ratifikavo 172 šalys arba organizacijos (toliau – šalys), susitarusios įgyvendinti Sutartį.[1]

Kokie TKPK 11 ir 13 straipsnių ir jų įgyvendinimo gairių tikslai?
TKPK 11 straipsniu siekiama užtikrinti tinkamą vartotojų informavimą apie tabako gaminių žalą, įspėjant apie sveikatai gresiantį pavojų ir apsaugoti juos nuo klaidinančios tabako pramonės reklamos ir rinkodaros strategijų. Pagal TKPK 13 straipsnį šalys įsipareigoja per penkerius metus nuo Konvencijos ratifikavimo įvesti visapusį tabako gaminių reklamos, skatinimo ir rėmimo draudimą (TAPS).

Kaip buvo rengiamos 11 ir 13 straipsnių įgyvendinimo gairės?
Antrojoje TKPK šalių konferencijoje (COP2), vykusioje 2007 m. liepą, šalys nutarė parengti 11 ir 13 straipsnių (įspėjimai ant pakuočių, tabako reklama, rėmimas ir skatinimas) įgyvendinimo gaires. Remiantis turimais mokslinių tyrimų duomenimis ir tarptautine patirtimi, gairėmis siekta pateikti praktines rekomendacijas, kaip įgyvendinti veiksmingą pakuočių ženklinimo įspėjimais politiką ir tabako reklamos, skatinimo ir rėmimo draudimą. Šalys pačios parengė gaires ir jas vienbalsiai patvirtinto 2008 m. lapkritį vykusioje Konvencijos šalių trečiojoje konferencijoje, kurioje dalyvavo per 160 narių.

Kas rašoma 11 ir 13 straipsnių įgyvendinimo gairėse?
11 straipsnio įgyvendinimo gairėse pripažįstama, kad geriausias būdas informuoti vartotojus – spausdinti didelius vaizdinius įspėjimus abiejose pakuotės pusėse, naudoti paprastas standartines pakuotes ir skelbti pagalbos linijos metantiesiems rūkyti numerius. Vaizdiniai įspėjimai – tai paveikslėliai, vaizduojantys tabako vartojimo keliamą pavojų sveikatai. Paprastų pakuočių priemonė – tai logotipo pašalinimas ir rūšies rašymas numatytu šriftu, siekiant išvengti logotipo ir firmos įvaizdžio patrauklumo. Standartinių pakuočių priemonėmis reglamentuojama pakuočių medžiaga, forma ir dydis, siekiant išvengti linksmo ir patrauklaus pakelių dizaino.

TKPK 13 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMO GAIRIŲ 16 DALIS. PAPRASTA PAKUOTĖ
*„Reklamos ir skatinančių rūkyti pakuočių poveikio galima išvengti įvedant paprastą pakuotę: [...] dvi [...] kontrastingos spalvos [...]; **nieko kito kaip rūšies pavadinimas,** gaminio pavadinimas ir (arba) gamintojo pavadinimas, [...] **be jokių logotipų ar kitų savybių, išskyrus įspėjimą apie pavojų sveikatai,** banderoles ir kitą vyriausybės nustatytą informaciją ar žymėjimą; **nustatytas šriftas ir jo dydis; standartinė forma, dydis ir medžiaga.** Nei pakuotės viduje, nei prie pakuotės, atskirų cigarečių ar kitokių tabako gaminių negali būti jokios reklamos ar skatinimo priemonės.“*

PAKUOTĖS MAKETO PAVYZDYS LIETUVAI IR SKRAJUTĖ

13 straipsnio įgyvendinimo gairėse pateikiamiv platūs tabako reklamos, skatinimo ir rėmimo apibrėžimai, apimantys įmonių socialinę atsakomybę ir pakuotėms keliamus reikalavimus. Nurodoma, kad: „tabako reklama ir skatinimas [...] taip pat apima [...] reklamines pakuotės ir gaminio dizaino savybes“. Todėl siekiant veiksmingai taikyti šį visapusį draudimą rekomenduojama patvirtinti paprastą standartinę pakuotę.

Koks ryšys tarp Tabako gaminių direktyvos (2001/37/EB) [2] peržiūros ir 11 bei 13 straipsnių?
Tabako gaminių direktyva (TGD) buvo priimta 2001 m., kai ES dar nebuvo ratifikavusi TKPK. Todėl dabartinė TGD neatitinka 11 ir 13 straipsnių bei jų įgyvendinimo gairių. Šiuo metu TGD yra peržiūrima. Tai unikali galimybė ES įgyvendinti 11 ir 13 straipsnius, įpareigojant skelbti didelius privalomus vaizdinius įspėjimus abiejose paprastos standartinės pakuotės pusėse. Tokių priemonių patvirtinimas ES lygmeniu būtų privalomas 27 valstybėms narėms ir leistų joms pasivyti 41 šalį ir jurisdikcijas, kurios jau aprobavo vaizdinių įspėjimų reikalavimus [3]. Patvirtinus paprastą standartinę pakuotę, ES galėtų atgauti pasaulio tabako kontrolės lyderės statusą.

Kokia vaizdinių įspėjimų ir standartinių pakuočių padėtis kitose pasaulio šalyse?
Daugelis šalių visame pasaulyje imasi veiksmų dėl naujų tabako pakuočių ir jų ženklinimo planų.

- **Australijoje** nuo 2012 m. liepos 1 d. visi tabako gaminiai yra parduodami standartinėse pakuotėse, o grafiniai įspėjimai apie pavojų sveikatai užima 82,5 % pakuotės paviršiaus: 75 % priekinės ir 90 % užpakalinės pakuotės.
- **Kanada**, pirmoji šalis pareikalavusi vaizdinių įspėjimų, nustatė, kad nuo 2012 m. jie turi užimti 75 % pakuotės priekinės ir užpakalinės pusės.
- **Urugvajus** nustatė, kad vaizdiniai įspėjimai turi užimti 80 % pakuotės priekinės ir užpakalinės pusės. **Brazilija, Meksika, Paragvajus ir Venesuela** taip pat taiko vaizdinius įspėjimus.
- Kalbant apie Azijos šalis, **Singapūras** buvo viena iš pirmųjų šalių pasaulyje, kuri 2004 m. pradėjo taikyti vaizdinius įspėjimus apie pavojų sveikatai ant cigarečių pakelių. Jos pavyzdžiu pasekė **Tailandas** (2005 m.), **Brunėjus** (2008 m.) ir **Malaizija** (2009 m.).

Kodėl pakuotė tokia svarbi?
Tabako pramonė visada naudojosi tabako gaminių pakuote kaip galinga reklamos ir rinkodaros priemone. Įvedus reklamos draudimą daugelyje ES šalių, tabako pramonė ėmė intensyviai naudoti tabako gaminių pakuotes reklamai. Vienas „Philip Morris“ vadovų teigė: „Galutinė mūsų komunikacijos su rūkančiaisiais priemonė yra pats pakelis. Nesant kitų rinkodaros priemonių, mūsų pakuotės [...] yra vienintelis mūsų firmos ženklo esmės skelbimo būdas“.[4]

Kokie yra privalomų vaizdinių įspėjimų veiksmingumo įrodymai?
Uždraudus tabako pramonei naudoti pakuotę rinkodaros tikslams, šias pakuotes gali naudoti vyriausybės, siekdamos veiksmingai ir produktyviai informuoti plačiąją visuomenę apie tabako vartojimo pavojų. Įrodyta, kad vienas tinkamiausių būdų didinti suvokimą apie tabako keliamą pavojų – patvirtinti didelius privalomus vaizdinius įspėjimus pakuočių priekinėje ir užpakalinėje pusėse. Jie kur kas labiau patraukia dėmesį ir priverčia labiau susimąstyti nei vien tik tekstiniai įspėjimai [5]. Be to, rūkantieji labiau linkę įsiminti didesnius įspėjimus nei mažus bei prilyginti įspėjimo dydį tabako vartojimo rizikos dydžiui. Kanadoje vykdytas tyrimas parodė, kad vaizdiniai įspėjimai daro ypač didelę įtaką jaunimui: daugiau kaip 90 % jaunimo sutinka, kad grafiniai įspėjimai suteikė jiems svarbios informacijos apie tabako vartojimo poveikį sveikatai, kad jie yra tikslūs ir mažina rūkymo patrauklumą [6,7] . Taip pat esama duomenų, kad paveikslėliai abiejose pakuotės pusėse daro didesnį poveikį nei paveikslėlis tik vienoje pusėje. Būtent dėl to labai svarbu, kad dideli vaizdiniai įspėjimai būtų tiek priekinėje, tiek užpakalinėje pakuotės pusėse.

PRIEKINĖ IR GALINĖ PAKUOTĖS PUSĖ, URUGVAJUS

PAKUOTĖS MAKETO PAVYZDYS IŠ AUSTRALIJOS

PAAUGLIAI SUPRANTA SIŪLOMŲ EUROPOS VAIZDINIŲ ĮSPĖJIMŲ ANT TABAKO GAMINIŲ ETIKEČIŲ VEIKSMINGUMĄ [9]
„[...] Nerūkantys paaugliai mano, kad siūlomos ES vaizdinės etiketės yra veiksmingesnės rūkymo prevencijos priemonės lyginant su dabartiniais ES tekstiniais įspėjimais [...]. Jaunesni [rūkantys] paaugliai, kaip paaiškėjo, taip pat mano, kad vaizdiniai įspėjimai efektyviau atgraso nuo rūkymo [...].“

Kokie yra paprastos standartinės pakuotės veiksmingumo įrodymai?
Įrodyta, kad siekiant didesnio veiksmingumo vaizdinius įspėjimus reikia derinti su paprasta standartine pakuote. Tokiu būdu užtikrinama, kad vartotojų dėmesys nenukreipiamas ir kad jų netrikdo prieštaringas firmos įvaizdis, kruopščiai kuriamas tabako pramonės, sudarant saugaus ir patrauklaus gaminio įspūdį. Kaip teigiama Sambrooko ataskaitoje, įrodyta, kad pakeliai be spalvų, firmos įvaizdžio ir logotipų yra mažiau patrauklūs ir įdomūs, o tai didina galimybę informuoti vartotoją apie pavojų sveikatai. Tarptautinė finansinių paslaugų įmonė „Citigroup“ taip pat pripažino, kad dėl standartinės pakuotės kyla didžiulė kontrolės grėsmė pramonei, nes pakuotė yra svarbiausia priemonė tabako bendrovėms komunikuoti su vartotojais ir išskirti savo gaminius iš kitų gaminių [11].

TRACHTENBERG (ŽURNALAS „FORBES“, 1987 M.)[12]
„[…] kai pasiūlėme jiems „Marlboro“ cigarečių paprastuose pakeliuose už pusę kainos, susidomėjo tik 21 %, nors mes užtikrinome juos, kad turinys […] niekuo nesiskiria (išskyrus kitokią pakuotę) nuo to, ką jie paprastai perka savo vietos tabako parduotuvėje […]. Tad kaip paaiškinti tokį skirtumą? Paprastai. Rūkantieji savo cigarečių pakelį ištraukia iš kišenės ir įdeda jį atgal 20–25 kartus per dieną. Pakelis – tai savęs išreiškimas. Vartotojai tokiu būdu parodo, kaip nori būti vertinami kitų.“

Ar visuomenė palaiko vaizdinių įspėjimų įvedimą? Taip. 2012 m. Eurobarometro apklausos rezultatai rodo, kad 73 proc. Europos gyventojų palaiko vaizdinių įspėjimų atsiradimą ant tabako gaminių pakuočių. Lietuvoje šią priemonę palaiko 78 proc. gyventojų. [13]

Kas nepritaria šiai priemonei?
Tabako pramonė yra pagrindinis šių priemonių priešininkas. Ji deda didžiules pastangas pasipriešinti šioms priemonėms, įskaitant tai, kad finansuoja ir skatina mažmenininkų asociacijas agituoti prieš jų įvedimą. Tabako pramonė nenuilsdama spaudžia politikus nacionaliniu ir Europos lygmenimis, pateikdama jiems klaidingus teisinius ir ekonominius argumentus.

Kokie pagrindiniai pramonės argumentai ir taktika?
Vienas iš pagrindinių tabako pramonės argumentų yra tai, kad dėl paprastos standartinės pakuotės padidės neteisėta prekyba, o mažmenos sektorius praras daug darbo vietų ir patirs finansinių nuostolių. Jie taip pat grasina kelti ieškinius, jei bus įvesta paprasta standartinė pakuotė. Tačiau tabako pramonė jau pabandė bylinėtis su Australijos vyriausybe ir Aukščiausiasis Australijos teismas, apgindamas visuomenės sveikatos interesus, pažymėjo, kad standartinės pakuotės įvedimas neprieštarauja šalies Konstitucijai.

Vienas iš jų taktikos pavyzdžių – mėginimas atitolinti Tabako gaminių direktyvos peržiūrą, kad priemonės nebūtų patvirtintos pagal bendro sprendimo procedūrą iki naujojo Europos Parlamento rinkimų 2014 m. viduryje.

Ar dėl paprastos standartinės pakuotės padidės neteisėta prekyba? Ne.
Tabako pramonė tvirtina, kad dėl standartinės pakuotės įvedimo išaugtų cigarečių padirbinėjimas. Tačiau standartinė pakuotė visada bus gaminama su vaizdiniais įspėjimais. Nėra jokių įrodymų, kad dėl didelių vaizdinių įspėjimų ir standartinės pakuotės palengvėtų padirbinėjimas. Atsižvelgiant į labai mažas tam tikrų rūšių nelegalių cigarečių pakelio gamybos sąnaudas (kai kada jie parduodami kontrabandininkams po 14 euro centų [15]), būtų sunku patikėti, kad dėl paprastos pakuotės dar labiau sumažėtų tokių gaminių kaina [16]. Be to, tyrimai parodė, kad pakuotė neturi įtakos sprendimui pirkti nelegalų tabaką, nes tam didžiausią reikšmę turi tokių gaminių pasiūla ir kaina [17].

1 Nuo 2010 m. spalio 29 d. PPO, Atnaujintas PPO TKPK statusas. Atskirų šalių ratifikavimas ir prisijungimas. Žr. http://www.fctc.org/images/stories/ratification_latest_Saint%20Vincent%20and%20Grenadines.pdf
2 Direktyva dėl tabako gaminių gamybos, pateikimo ir pardavimo (2001/37/EB).)
3 Canadian Cancer Society, *Įspėjimai apie pavojų sveikatai ant cigarečių pakuočių. Tarptautinės padėties ataskaita* (2010 m. spalis). Be to, nuo to laiko reikalavimus aprobavo Ukraina ir Gernsio salos.
4 Hulit M. *Įmonių reikalų konferencija dėl rinkodaros problemų*, Manila, 1994 m. gegužės 27 d.,Philip Morris“. Bates Nr. 2504015017/5042, http://legacy.library.ucsf.edu/tid/jga42e00..
5 V. White, B. Webster, M. Wakefield, *Do graphic health warning labels have an impact on adolescents' smoking related beliefs and behaviours?* Addiction Abingdon, 2008; D. Hammond, G. Fong, P. McDonald, K. Brown, R, Cameron, *Showing leads to doing: graphic cigarette warning labels are an effective public health policy,* European Journal of Public Health (2006 m.).
6 Tarptautinė sąjunga prieš tuberkuliozę ir plaučių ligas, *Tobacco Packaging and Labelling*, techninis žinynas, p. 8, 2008.
7 „Health Canada“. Tabako poveikis sveikatai ir įspėjimai apie pavojų sveikatai ant cigarečių pakelių. Suaugusiųjų ir suaugusių rūkančiųjų tyrimas: 9 srauto tyrimai. Parengė „Environics Research Group“; 2005 m. sausis.
8 Sambrook Research International, *A review of the science base to support the development of health warnings for tobacco packages*, 2009 m. gegužė, p. 46.
9 Tyrime dalyvavo 574 paaugliai iš Graikijos. C. I Vardavas, G. Connolly, K. Karamanolis, A. Kafatos *Adolescents perceived effectiveness of the proposed European graphic tobacco warning labels*, European Journal Of Public Health (2009), 19 tomas, Nr. 2, p. 212–217.
10 Sambrook Research International, *A review of the science base to support the development of health warnings for tobacco packages,* 2009 m. gegužė, p. 147–148.
11 „Citigroup“, *Tobacco-Australia Plans to Introduce Generic Packaging, Pan-Europe Tobacco* (Citi), 2010 m. balandžio 28 d.
12 Trachtenberg J. A., *Here's one tough cowboy.* Žurnalas „Forbes“ (1987 m. vasario 9 d.).
13 http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, p. 90.
14 Svarbu suvokti, kad yra įvairių nelegalios prekybos atmainų ir kad Europoje bei visame pasaulyje klastotės nėra pagrindinė nelegalios prekybos priežastis. Nelegali prekyba apima didelio masto organizuotą kontrabandą, smulkią kontrabandą (slaptą prekybą) ir nelegalią gamybą (arba padirbinėjimą).
15 Shleynov R, Candea S, Campbell D ir kt. *Made to be Smuggled. Russian Contraband Cigarettes 'Flooding' EU*. Vašingtonas, Center of Public Integrity, 2008. Žr. http://www.publicintegrity.org/investigations/tobacco/articles/entry/763/ (2011 m. sausio 19 d., paskutinio jungimosi data).
16 C. Moodie, G. Hastings, L. Joossens, *Young adult smokers' perceptions of illicit tobacco and the possible impact of plain packaging on purchase behaviour*, European Journal of Public Health, 2011 m. kovo 26 d., p. 1.
17 Ten pat.
18 D. Buck, M. Raw, C. Godfrey, M. Sutton, *Tobacco and Jobs: the impact of reducing comsumption on employment in the UK*, darbo dokumentas, Sveikatos ekonomikos centras, Jorko universitetas (1995 m.).
19 McGrady B., *TRIPS ir prekių ženklai: tabako atvejis*, Pasaulio prekybos apžvalga (2004 m.).
20 Katz J, Dearden R., *Plain Packaging and International Health Treaties*, skelbtas leidinyje Luik J, red.„Plain packaging and the marketing of Cigarettes“. Oksfordšyras. Admap Publications, 1998.